

МЕТОДИЧНІ ОРІЄНТИРИ ВИКЛАДАННЯ ГЕОГРАФІЇ У 2026/2027 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

*Н. Гусєва,
М. Стрижак*

Перспективи розвитку географічної освіти в закладах загальної середньої освіти у 2026/2027 навчальному році пов'язані, насамперед, із продовженням реформи НУШ, упровадженням профільної середньої освіти, цифровізацією навчання та посиленням діяльнісного й компетентнісного підходів.

У новому навчальному році вивчення географії у класах здійснюватиметься за такими *модельними навчальними програмами* «Географія. 6–9 класи» для закладів загальної середньої освіти таких авторів / авторських груп:

- С. Г. Кобернік, Р. Р. Коваленко, Т. Г. Гільберг, Л. М. Даценко;
- С. П. Запотоцький, Г. І. Карпюк, Р. В. Гладковський, А. І. Довгань, В. В. Совенко, Л. М. Даценко, Т. Г. Назаренко, Т. Г. Гільберг, І. Г. Савчук, А. В. Нікитчук, В. С. Яценко, Г. Д. Довгань, В. Д. Грома, О. В. Горовий, С. П. Запотоцький, Г. І. Карпюк, Р. В. Гладковський, А. І. Довгань, В. В. Совенко, Л. М. Даценко, Т. Г. Назаренко (URL: <https://lnk.ua/Rxu6IYZiU>).

Послугуватися в освітньому процесі можна підручниками «Географія» для 9 класу закладів загальної середньої освіти, які отримали гриф МОН України, таких авторів:

- С. Г. Кобернік, Р. Р. Коваленко;
- С. П. Запотоцький, М. В. Зінкевич, В. В. Совенко, І. І. Гудзеляк, В. Ю. Івах, Я. Є. Івах, Ю. С. Брайчевський, О. В. Мозіль;
- О. М. Топузов, В. Д. Грома, В. М. Косик, І. М. Ільницький, І. П. Касіяник, І. В. Скицюк;
- В. М. Бойко, М. О. Барановський, Ю. О. Коваль, Т. А. Гринюк, Л. В. Атаман;
- В. В. Безуглий, Г. О. Лисичарова;
- Т. Г. Гільберг, А. І. Довгань, І. Г. Савчук;
- Г. Д. Довгань, С. Л. Капіруліна (URL: <https://lnk.ua/VBMgZgmcsu>).

Нагадаємо, що 2026/2027 навчальний рік є перехідним у реформі «Нова українська школа», за якого 9 класи завершують цикл базової середньої освіти за новим Державним стандартом, а старша школа розпочинає підготовку до переходу на профільне навчання (10–12 класи). Як зазначається в модельній навчальній програмі «Географія. 6–9 класи» авторів С. Г. Кобернік, Р. Р. Коваленко, Т. Г. Гільберг, Л. М. Даценко *«вивченням географії у 9 класі завершується географічна освіта учнів у базовій середній школі. Цей курс допомагає учневі усвідомити себе громадянином України, сформувати предметну компетентність у темах: населення України і світу та тенденції розвитку національного та світового господарства й визначення місця України та інших країн у сучасному світі»*. Особливістю вивчення географії в 9 класі цього навчального року є те, що програма передбачає 1,5-годинне навантаження. На відміну від попередніх років у вивченні географії цього курсу додаються два розділи: I – «Населення України і світу» та III розділ – «Регіони і країни». Це збільшує навантаження на учня й учителя.

Саме тому перед вчителем географії постає завдання створити навчальну програму і календарне планування так, щоб охопити всю програму та навчити учнів основних понять, закономірностей, розвивати ключові і предметні компетентності, застосовувати знання, уміння і навички для навчання, у практиці і подальшій діяльності в житті.

Для цього необхідно раціонально розподілити години для вивчення. По-перше, визначити кількість годин, що виділяється на кожен розділ, а далі – кількість годин кожного розділу на кількість уроків. Для кожного розділу продумати й підібрати методи і прийоми засвоєння, закріплення та відпрацювання знань, з опертям на самостійне вивчення, діяльнісний підхід, дослідження і пошукову роботу.

Зауважимо, що у 2025/2026 навчальному році в більшості шкіл області навчання відбувалося й поки залишатиметься за змішаною формою. Тому для вивчення курсу необхідно пропонувати завдання, які можна використати під час навчання та залучення учнів до самостійної роботи з найменшим використанням ШІ та інтернету. Для цього необхідно створити банк завдань, які зумовлять самостійне виконання робіт учнями. Йдеться про роботи з атласом,

контурними картами, які уможливають самостійний пошук географічних об'єктів, нанесення їх на карту, що дає подвійне запам'ятовування: знайшов і записав. Окрім того, необхідно чітко вказувати критерії оцінювання виду роботи. Це буде стимулювати учнів до якісного виконання роботи й усуне непорозуміння за виставлену вчителем оцінку.

Однією з провідних тенденцій розвитку географічної освіти в 9 класі у 2026/2027 навчальному році стане посилення практичного складника навчання. Освітній процес буде орієнтований не лише на засвоєння теоретичних знань, а й на формування в учнів умінь застосовувати їх у реальних життєвих ситуаціях.

У центрі уваги перебуватимуть: дослідницька діяльність учнів; польові практики та спостереження; краєзнавчі експедиції; проектне навчання; аналізування реальних екологічних і соціально-економічних проблем регіону.

Особливого значення набуватиме організація навчальних досліджень, під час яких учні зможуть працювати з картографічними матеріалами, статистичними даними, цифровими ресурсами та результатами власних спостережень. Практична діяльність сприятиме розвитку критичного мислення, просторової уяви, умінь аналізувати інформацію, робити висновки та приймати обґрунтовані рішення.

Наведемо приклади деяких завдань.

1. Робота з презентаціями.

– Проаналізуйте слайд презентації. Висновки запишіть у зошити. Визначте особливості статевого і вікового складу населення даної країни, перспективи на майбутнє та проблеми, що виникають (оцінюється правильність висновків (URL: <https://lnk.ua/sY4odH1lg>)).

– Використовуючи презентацію, визначте функції м. Запоріжжя, наведіть конкретні приклади для кожної з них (відповіді на всі пункти забезпечують отримання оцінки 12).

2. Робота з атласом і контурними картами. Проаналізуйте карти атласу. З'ясуйте по три області з: найвищою та найнижчою народжуваністю, найбільшим і найменшим приростом населення, найбільшою й найменшою кількістю чоловіків на 1000 жінок.

3. Використання інтернету, штучного інтелекту, додаткової літератури (URL: <https://lnk.ua/jt0CtgE1n>). Підготуйте повідомлення

про особливості географічного розміщення, культури, традицій, побуту, одягу однієї із етнографічних груп України (оцінюється оригінальність розповіді, презентації, плакату, лепбуку).

4. *Творче завдання.* Проаналізуйте склад своєї родини з погляду належності її членів до певної категорії трудових ресурсів. З'ясуйте, хто з них – працездатний, а хто – утриманець. Якщо родина не дуже велика, згадайте про інших родичів (не більше п'яти).

5. *Проектна діяльність* (URL: <https://lnk.ua/lCSbnsXx3>). Для виконання підсумкового завдання з теми «Вторинний сектор» виконайте проект. Виберіть будь-яке підприємство з вторинного сектора і уявно побудуйте його на території України. Враховуйте фактори розміщення і форму організації виробництва (ФОВ), а також всі чинники, про які дізналися на уроках (учні мають можливість назвати власні приклади).

Наприклад, м'ясокомбінат варто будувати у Хмельницькій області, адже в ній вирощують велику рогату худобу, що, своєю чергою, обумовлено наявністю у цьому регіоні соковитих кормів, відходи буряків. Крім цього, достатньо робочої сили, яка також є споживачем продукції; є транспорт для перевезення в інші регіони, за кордон. Це буде комбінат, оскільки на ньому зосереджено не тільки виробництво м'яса, а й перероблення кісток на борошно, виготовлення тушонки, ковбас.

6. *Дослідження.* Виберіть три види вітчизняної і три види імпоротної сільськогосподарської продукції, які вживає ваша родина. З'ясуйте, які переваги і недоліки мають ці види продуктів (цінові, смакові, якісні характеристики – вигляд, твердість, упаковка, різноманітні добавки, тривалість зберігання тощо). Для оформлення дослідження складіть таблицю із заголовками (тип даних): продукти, шкала оцінювання. Зробіть висновок – дайте відповідь на питання, чому ваша родина надає перевагу певному виду продукції вітчизняного й імпортного виробництва (оцінювання відповіді – повнота і чіткість).

7. *Віртуальна подорож.* Здійсніть віртуальну подорож до одного з міст країни за кордоном. Вкажіть вид транспорту, яким збираєтесь пересуватися, і напишіть, чому ви його обрали (наявний маршрут потяга, автобуса).

Визначте характеристики поїздки за алгоритмом:

- дата та час виїзду із Запоріжжя;
- дата та час приїзду до певного населеного пункту;
- номер і вид потяга (нічний, швидкий тощо), час знаходження в дорозі;
- ціна квитка.

Дізнайтеся вартість проїзду у громадському транспорті (види й ціна) у цьому населеному пункті.

8. *Спостереження.* Напишіть відгук про одну із торговельних мереж м. Запоріжжя (продовольчих та непродовольчих товарів (один на вибір). Наприклад «АТБ», «Амстор», «Варус», «Єва», «Простор» тощо. Вкажіть асортимент із п'яти–шести товарів, найбільш популярних або привабливих у цій мережі, на вашу думку. Назвіть позитивні характеристики цих товарів та додаткових послуг: обслуговування, зручність закупівлі, швидкість оплати тощо (учень отримує 12 балів за умови обізнаності в тому, що описує й виконання роботи обсягом не більше ніж одна сторінка).

9. *Вирішення життєвих ситуацій.* Опишіть (декілька речень) одну із банківських послуг, яку ви здійснювали (оплата комунальних послуг у банку, в інтернеті, поповнення рахунку; отримання банківської картки; оформлення страхового полісу (робота має відображати послідовність здійснення дій; якщо ви не здійснювали такі операції самостійно, зверніться за допомогою до дорослих).

Наголосимо на тому, що складником професійної діяльності стає використання вчителем в освітньому процесі інноваційних підходів та технологій, цифрових платформ і сервісів, які важливі в дистанційному навчанні. Це сприяє підвищенню мотивації учнів, розвитку їхньої пізнавальної активності та формуванню ключових компетентностей.

У зв'язку з цим особливо актуальним є безперервний професійний розвиток учителя, підвищення рівня його цифрової компетентності, методичної майстерності та готовності працювати в умовах сучасних освітніх змін.

Орієнтовне планування засідань методичного об'єднання вчителів географії на 2026/2027 навчальний рік

I засідання (серпень).

Тема: Організація викладання географії у 2026/2027 навчальному році в умовах реалізації НУШ

1. Інструктивно-методична нарада. Аналізування нормативно-методичних рекомендацій щодо викладання географії у 2026/2027 навчальному році.

2. Круглий стіл «Реалізація компетентнісного підходу на уроках географії».

3. Особливості календарно-тематичного планування та оцінювання навчальних досягнень учнів 9 класу.

4. Формування географічної, екологічної та громадянської компетентностей на уроках географії в 9 класі.

5. Організація безпечного освітнього середовища та дотримання академічної доброчесності педагогами та учнями.

6. Обговорення методичних рекомендацій. створення спільного банку цифрових ресурсів для уроків географії.

II засідання (листопад). Тема: Інноваційні технології та STEM-підходи у викладанні географії

1. Практичний семінар «Використання цифрових карт, GIS-технологій та онлайн-сервісів на уроках географії».

2. STEM-освіта у розвитку дослідницьких умінь учнів.

3. Майстерка «Проектна та дослідницька діяльність у шкільному курсі географії».

4. Педагогічний воркшоп «Формування екологічної грамотності та культури сталого розвитку».

5. Практичний блок «Розроблення інтерактивних вправ, вебквестів та STEM-завдань з географії».

III засідання (січень). Тема: Формувальне оцінювання та розвиток ключових компетентностей учнів на уроках географії

1. Обмін педагогів практичним досвідом роботи. Сучасні підходи до оцінювання результатів навчання з географії.

2. Методичний практикум «Формувальне оцінювання як інструмент підтримки навчальної мотивації».

3. Педагогічний тренінг «Методи розвитку критичного мислення та просторової уяви учнів».

4. Круглий стіл «Аналізування ефективності інтерактивних методів навчання на уроках географії».

5. Практичний блок «Розроблення критеріїв оцінювання навчальних проєктів та дослідницьких робіт».

IV засідання (травень). Тема: Підсумки діяльності методичного об'єднання та перспективи розвитку географічної освіти

1. Методична панорама «Аналізування результативності роботи методичного об'єднання за навчальний рік».

2. Узагальнення та презентація ефективного практичного досвіду роботи.

3. Педагогічний фестиваль «Професійний розвиток учителя географії: формальна освіта, самоосвіта, участь у професійних спільнотах».

4. Дискусійна платформа «Перспективні напрями розвитку географічної освіти у контексті НУШ та профільної школи».

5. Практичний блок «Підготовка методичних рекомендацій та електронного збірника педагогічних напрацювань».

Отже, у 2026/2027 навчальному році географічна освіта в закладах загальної середньої освіти України розвиватиметься в напрямі компетентнісного, цифрового та практико-орієнтованого навчання. Її головним завданням стане формування особистості, здатної критично мислити, аналізувати глобальні й регіональні процеси, приймати відповідальні рішення та діяти в умовах сучасних суспільних і екологічних викликів.

Запорізький обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти